

„mert egy, mégpedig a cselekvő, a megtestesült Ige, egy a tevékenység”

A monoenergista formula és az egyházi egység elérésének lehetősége a VII. században

Besztercei Márk

ELTE BTK történelem-latin szakos osztatlan tanárképzés

beszterceimark@gmail.com

A keresztény egyház már valószínűleg az I. században különböző irányzatokra szakadt, ez pedig tovább erősödött az elkövetkező évszázadokban. A folyamat a teológiai viták korában érte el egyik csúcspontját (IV-IX. század). Ariánusok, nesztorianusok, monofiziták és khalkedónianusok vívták egymással sokszor vére menő vitákat szóban, valamint időnként kézitusa segítségével is. Voltak azonban olyan személyek és teológiai álláspontok, melyek igyekeztek megteremteni az egyházi egység alapját, mondhatnánk úgy is, hogy „közös nevezőre” kívánták hozni a különféle irányzatokat.

Előadásomban kifejezetten a VII. századi egyháztörténet egyik fontos „teológiai kompromisszumát”, a Szergiosz konstantinápolyi patriarcha által megfogalmazott és propagált monoenergista formulát kívánom megvizsgálni, illetve azt a kérdést, hogy milyen hatást gyakorolt a monoenergizmus, azaz az „egy tevékenység” tanítása a keresztény irányzatok és az egyház egységére, illetve az egység létrejöttének esélyeire. A legfőbb kérdésem az, hogy egyáltalán volt-e esélye a monoenergista formulának a teológiai viták által megosztott egyház darabokra szakadásának megállítására és egy viszonylagos egység létrehozására. Az előzmények és a korabeli helyzet rövid tárgyalása után megvizsgálom a formula teológiai tanításának lényegét, főleg krisztológiai szempontból, illetve megvizsgálom, hogy maga az „egy tevékenység” formula/kifejezés előfordul-e korábbi teológusok munkásságában. Ezt követően áttekintem a keleti egyházakban végbemenő egyházegyesüléseket (örmény és szíriai monofiziták, Egyiptom és a perzsiai nesztorianusok), amelyek monoenergista alapokon jöttek létre, majd pedig arról is beszélnek, hogy mi akasztotta meg az alakuló egyházi egység létrejöttét (kifejezetten koncentrálnva Jeruzsálemi Szóphroniosz munkásságára). Különösen fontos megvizsgálni azt is, hogy a konstantinápolyi császári udvar, élén Hérakleiosz császárral, miképpen viszonyult a monoenergista formulához. Végül szó esne az egyház nyugati területeinek és Rómának (azaz a római pápának) a monoenergizmusra és a keleti egyházegyesülésekre vonatkozó reakciójáról.